

deluje med narodom za družbeni razvoj in procvit.

Za odbor »Družbe sv. Mohorja«: Janez, Vidovic, predsednik. — V. Purgar, tajnik. — Dr. Valentin Rožič, t. č. blag.

Ker se na vodstvo »Zaveze« nikakor ni moglo samo s tem načinom odgovora zadovoljiti je odposlalo na družbo še ta-le dopis:

St. 516. V Ljubljani, 20. febr. 1913.

Slavni

»Družbi sv. Mohorja«

v

Celovcu.

Vodstvo učiteljske »Zaveze« je vzelo v svoji zadnji seji, ki je bila dne 13. februarja t. l., Vaš cenjeni odgovor na znanje.

Vendar pa nikakor ne more biti ta odgovor za nas zadovoljiv, ker nam s tem ne bi bilo dano zadoščenje tam, kjer smo bili napadeni. V očeh vseh tistih Mohorjanov, ki se nič ali malo bavijo z javnostjo, je napredno učiteljstvo še vedno takoj, kakor je naslikano v dotični povesti. Zato je najmanj, kar more zahtevati napredno učiteljstvo, da mu da spoštovani odbor zadoščenje s tem, da objavi v letošnjem koledarju, v smislu drugega odstavka Vašega tozadavnega cenjenega dopisa, to-le:

IZJAVA.

Dopisu »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev v Ljubljani« odgovarja odbor »Družbe sv. Mohorja«, da je bil sprejet dr. J. Pregljev spis »Preseplejeni in oti v lanskem koledarju brez vednosti sedanjega družbenega odbora. Če bi se bilo o tem sklepalo, bi bil spis sigurno odklonjen.

Dokler ne dobi napredno učiteljstvo takega zadoščenja, toliko časa nima povoda, ogrevati se kakorkoli za »Družbo sv. Mohorja«!

Sicer pa vodstvo učiteljske »Zaveze« upa in iskreno želi, da ne pride nikdar več s spoštovano »Družbo sv. Mohorja« v kakršenkoli konflikt.

Za vodstvo »Zaveze avstr. jugosl. učiteljskih društev«:

L. Jelenc, predsednik. V. Rus, tajnik.

Italijanska fakultetna predloga sprejeta.

Dunaj, 14. febr. 1913.

Proračunski odsek je danes rešil zadevo italijanske fakultetne predloge. Kakor je bilo pričakovati, se je odločil tudi za Trst kot sedež fakultete, in sicer z veliko večino, v kateri so se nahajale tudi vse slovanske stranke, razen Jugoslovčanov.

Jugoslovani so odnesli iz debate kot edini uspeh resolucijo, ki pooblašča vlado, da podzame vse korake za ustanovitev jugoslovanskega vseučilišča. A mi se spominjamo, da smo slišali in tudi videli sprejete že neštete enake resolucije. O jugoslovanskih vseučiliških zahtevah se je celo večkrat že mnogo konkretnije razpravljalo, nego tokrat v proračunskem odseku. Glasovanje o fakultetni predlogi je bilo jako zanimivo.

Jugoslovani, katerih tatika ni bila vedno konsekvantna, so se odločili podpirati italijansko fakultetno predlogo in so konsekvantno temu stališču tudi glasovali za predlogo, seveda proti Trstu kot sedežu. V precejšnjem nasprotju s tem glasovanjem pa sta bila predloga poslancev Gostinčarja in Verstovška, ki sta zahtevala prehod na dnevni red.

Seveda je večina odklonila tudi vse izpreminjavalne predloge, ki so stremili za tem, pridobiti tudi Jugoslovanom nekoliko prava in odvrniti vsaj največjo nevarnost, ki nastane lahko iz dejstva, da je določen Trst za sedež italijanske fakultete.

Tako je propadel tudi predlog po reciprociteti zagrebškega vseučilišča in se je zbrala pri glasovanju jako čudna družba namreč ne samo Nemci, ampak tudi Poljaki in češki socialni demokrati. — Dalje je propadel predlog, naj se tržaška fakulteta v toliko utrakvizira, da bodo dovoljeni tudi slovenski in hrvaški izpiti in Verstovškov predlog, da se ustanovi leta 1915—1916. slovensko-hrvaška fakulteta v Ljubljani.

Med resolucijami, ki so bile sprejete, se nahaja ona, ki pooblašča vlado, da pripravi vse potrebno za ustanovitev fakultete v Ljubljani in nemških paralel na navtični šoli v Trstu.

K sreči je propadel Markhlov predlog, naj se ustanovi na slovenski državni obrtni šoli v Ljubljani nemške paralele, ozir, da se ustanovi nemška obrtna šola v Celju. Našla se je vendar slovanska večina, ki je predlog preglasovala.

Glasovanje o predlogih je poteklo po sledeči vrsti:

Najprej se je glasovalo o Gostinčarjevem in Verstovškovem predlogu glede prehoda na dnevni red. — Nato se je glasovalo o § 1. predloge, ki določa, da se začetkom zimskega tečaja l. 1915—1916. ustanovi v Trstu italijanska pravna fakulteta. — Gostinčarjev izpreminjavalni predlog, naj se ustanovi italijanska fakulteta najpozneje do l. 1918—1919, a le v izključno italijanskem kraju in ne v Primorju, je bil v poimenskem glasovanju odklonjen s 30 proti 3 glasovom.

Nato sta bila odklonjena: Verstovškov predlog, naj se ustanovi italijanska fakulteta v Roverettu, in predlog, naj se ustanovi v Trstu utrakvistična pravna fakulteta z italijanskim in slovenskim učnim jezikom. Za ta predlog so glasovali tudi Čehi.

Proti § 1. predloge so glasovali le Nemci Erler, Hummer, Markhl in Teufel, proti Trstu kot sedežu seveda tudi Jugoslovani.

K § 2., ki določa, da je predavalni in uradni jezik tržaške fakultete italijanski, je stavil poslanec Dulibič dodatni predlog, naj se dovolijo izpiti tudi v slovenskem in hrvaškem jeziku, ki pa je bil odklonjen. — Odklonjen je bil tudi Dulibičev predlog, ki zahteva, da se prizna izpitom in izprievalom zagrebške univerze, vkolikor se nanašajo na avstrijske jugoslovanske državljane, popolna enakopravnost z avstrijskimi. Sprejet pa je bil Erlerjev dodatni predlog, da morajo Italijani pri izpiti dokazati znanje nemškega jezika.

V proračunskem odseku je torej s tem delo končano, in predloga pride v plenum. Toda dnevni red poslanske zbornice je sedaj tako zatlačen, da je veliko vprašanje, če pride razprava o fakultetnem vprašanju pred poletjem na vrsto. Do tega časa je seveda neobhodno potrebno, da se odločijo Jugoslovani napram načrtu za previdno in trezno takotiko in tako iz zla, ki se mu ni mogoče ogniti, pridobe za Jugoslovane vsaj nekaj koncesij. To je pa mogoče samo, če ostanje previdni, konsekvetni in — ne-podkupni!

Učiteljsko časopisje.

Kaj je že res tako daleč čas, ko postane vzgojno vprašanje prvo? Zdi se: da! Vsaj tako se mora vsak prepričati, kdor prečita v 38. št. »Slov. Naroda« članek pod gorenjim naslovom, ki je nekako napisan, za odgovor in tolažbo našemu članku »Vzroki za deficit učiteljskih listov« v 6. št. letošnjega »Tovariša«.

Tudi v tolažbo. In sicer v tako, kakor da gre nam res in predvsem le za pokritje deficita učiteljskih listov. Ko sem to čital, se mi ravnotako zdi, kakor da je prišel siromakov sinek domov in jokaj, da je sosedov-bogatašev snedel svojo klobaso, ki je siromakec ni imel. Oče ga pa potolaži: »Arme Leute kochen mit Wasser.«

Povedati pa je treba slovenski javnosti, tudi napredni, da se moti vsakdo, ki misli, da je bilo nam v zgoraj omenjenem članku za »pokritje deficitov«. Ne, nismo se razumeli! Predvsem se obračamo na slovensko javnost, na ono slovensko javnost, ki ji je pri srcu res dobrobit slovenskega naroda, kakor leži v svobodni, z vsemi silami podpirani vzgoji — za moralno pomoč.

Zato smo rekli, da smemo zahtevati, da se goji smisel in razumevanje za naše delo, da se nas podpira — in celo ne samo z napredne strani — na ta način, da se čita te liste, da poročajo o njih vsa glasila brez razlike strank in političkih struj — »da poročajo (o njih) dnevniki, pisani inteligenci, da poročajo listi namenjeni najširšim narodovim krogom, da poročajo literarne in znanstvene revije slovenske«; zato vabimo ne le na naročbo listov, ampak na »sveti boj narodne vzgoje« vse sloje! Na »kulturni boj slovenskega naroda« vabimo — ne pa v »pokritje deficitov«.

To je bilo treba enkrat pibiti!

Pravtako je treba povedati in razložiti v same »dnevnike« zagrizenim gospodom, da so se zmotili, ko so obsodili v zgoraj omenjenem članku »Popotnika« za »manjši periodičen časopis« ter ga imenovali v isti sapi z »Bogoljubom« in »Domoljubom«. Ti gospodje lista ne poznajo! Prav tako ne poznajo ne »Zvončka«, ne »Dom. Ognjišča« in ne »Bodočnosti«! Pisan je članek po površnem poznanju za dnevnik za površne čitatelje. Da zanima ljudi le dnevnik? Prav in klobasa je snedena in siromakov otrok bi bil lahko zadovoljen z očetovo tolažbo. Ampak ne gre za klobaso!

Nas prav nič ne briga malomarnost kmetov, ki niso ekonomski, če ne naročajo »Kmetovalca«; tudi ona pravnikov ne, ki puste »Pravnika« nerazrezanega, ker zavedamo se, da vzgojna revija ni izključno list učiteljev, in to celo ljudskošolskih učiteljev gotovega prepričanja — če ho-

čete ločiti v »Zavezarje« in »Slomškarje« — kakor ni narodova vzgoja monopolizirana zadeva tega učiteljstva.

In da se to še ni spoznalo, to je največji »deficit« učiteljskega časopisja, in ne za tolažbo, da je klobasa snedena, ampak za pomoč v obliki moralne in gnotne podpore prosimo slovensko javnost in slovensko časopisje vseh struj, ki hočejo narodu res pomagati — pa brez ozira na to, ali so »današnji časi ugodni razvoju takega časopisja« ali ne, ker ugodni morajo biti narodovi vzgoji. Te pa še menda bolj kot kateri poprej!

Mestni svet tržaški ter slovenske in italijanske narodne potrebe.

Trst, 14. februarja 1913.

Na sinočnji seji so razpravljali o izrednem proračunu. Pri tej priliki je večina mestnega sveta znova pokazala, da ji je mar le za potrebe Italijanov in prav nič za potrebe Slovencev.

Sprejet je bil predlog, ki se z njim določa za zemljišče za slov. in ital. šolo pri Sv. Mar. Magd. Sp. 80.000 K in za zemljišče za italijansko ljudsko šolo v Kijinu 180.000 K. Poleg tega je bila že leta 1906. sklenjena ustanovitev nove italijanske ljudske šole na Belvederju, ki je zanjo kupljeno stavbišče za 491.610.40 K, ki pa ga ima občina čas plačati do l. 1916. in ga še ni plačala. L. 1907. je sklenil mestni svet nakup zemljišča v Rocolu za znesek 144.450 K in v svrhu sezidanja italijanskega rikreatorija za dečke. Tudi delni znesek te kupnine (K 20.000) se nahaja v letošnjem proračunu. Za povečanje in razširjenje italijanske ljudske šole in vrtca pri Sv. Ivanu je določil mestni svet 160.000 K. Za razširjenje Revoltellovega muzeja lepih umetnosti je bilo določenih 45.000 K. Na podlagi sklepa mestnega sveta z dne 7. aprila 1910 so nakupili pri Sv. Ivanu svet za 190.000 K, ki naj služi zgradbi za bodoči II. italijanski dekliški licej. Delni znesek kupnine (31.667 K) je postavljen za letos v proračun. Za zgradbo liceja samega pa, ki bo stal 750.000 K, se je sprejelo za letos v proračun znesek 350.000 K. Za poprave v mestni ubožnici je določil mestni svet 28.600 K, za nov paviljon v deški izboljševalnici 6670 K, za dozidek bolnišnici 160.000 K. Za ljudsko šolo in deški rikreatorij, seveda obojno italijansko, pri Sv. Vidu je bilo sprejetih v proračun 545.000 K. Za zgradbo laškega otroškega vrtca v Spodnji Čarbolji se je odobril strošek v znesku 190.000 K. Za dokončanje del v laški ljudski šoli v ulici R. Manna je določenih 16.080 K. Glasom sklepa mestnega sveta z dne 12. decembra 1911 se bo v teku let strošilo za popravilo in razširjenje mestne klavnice dva milijona in pol kron; za letos je stavljen v proračun znesek 100.000 K, dočim je stavljen istočasno v proračun znesek 65.000 kron, za zgradbo nove klavnice v okolici kakor je sklenil mestni svet v novembru 1911 in je sedaj vlada potrdila. Za nova laški rikreatorij v Rojanu je bil določen strošek 80.000 K. Ta strošek je bil že dvakrat od mestnega sveta določen, pa obakrat od vlade nepotrjen ostal. Za razširjenje poslopja pri Sv. Jakobu, v katerem se nahajata italijanska občinska realka in gimnazija Francesco Petrarca, je mestni svet določil postavko 350.000 K.

Za opravo realk pri Sv. Jakobu se je določilo 40.000 K, gimnaziji 17.000 K in ženskemu liceju 35.000 K, skupno 90.000 K!

Iz predsteječih števil in podatkov je pač jasno razvidno, kako večina mestnega sveta tržaškega ne le skrbi skoro le za italijanske potrebe v mestu, ampak tudi, kako prodira s svojimi vsiljevanimi šolanji vedno se proti Slovincem in celo noter v našo slovensko okolico!

Iz naše organizacije.

SKUPNE ZADEVE.

Okrožnica vsem Zavezinim društvom.

Stalni moški zbor — po vzorcu pevskega zbora moravskih učiteljev — se za sedaj ni mogel ustanoviti, ker so nastajale v sedanjosti za učiteljstvo izredno težavni dobi vedno nove težkoče. Vso zadevo pa obdrži vodstvo Zaveze vendarle v evidenci za poznejše boljše čase.

Ker se pa mora izvršiti ob slavlju 25-letnice naše Zaveze, ki je letos dne 13. in 14. avgusta v Ljubljani, na vsak način koncert v večjem obsegu, se je odstopilo vse delo koncertnemu odseku pripravljalnega odbora za to slavlje.

Podpisani koncertni odsek je določil po vsestranskem razmišljanju naslednje: 1. K izvajanju koncertnega vzporeda se vabi potom okrajnih učiteljskih društev vse učiteljstvo, ki je združeno v Zavezi.

2. Predsedniki zavezinih društev naj takoj pošljejo te okrožnice in pridejane prijavnice vsem onim pevcem in pevkam v okraju, o katerih so prepričani, da bodo sodelovali pri tem koncertu in da bodo tudi vse pozneje doposlale jim skladbe natančno in na pamet naštudirali za tisti glas, ki sicer pojo. Vsak predsednik dobi po 15 okrožnic in prijavnice.

3. Te prijavnice, lastnoročno podpisane od priglasevcev, naj se odpošljejo do 9. marca na naslov društvenega predsednika, ki naj jih nemudoma skupno odpošlje načelniku koncertnega odseka, tovarišu V. Rusu, učitelju v Kranju, in sicer najkasneje do 16. marca t. l. Na morebitne poznejše priglasitve se ne bo moglo jemati ozira.

4. Za vsak društveni okraj naj se takoj določi izmed priglasih pevcov in pevk okrajni zaupnik — pevovodja, ki naj z njimi naštudira za koncert določene skladbe. Ta je tudi koncertnemu odseku odgovoren glede preciznega naštudiranja pesmi za vse priglasevce v dotičnem okraju. Imena teh zaupnikov-pevovodij naj predsedniki načelniku koncertnega odseka čimprej naznanijo.

5. Notni material (partiture) odpošlje koncertni odsek še o pravem času za vse priglasevce predsedniku učiteljskega društva, ki naj ga nemudoma takoj po sprejemu razpošlje med vse priglasevce ondotnega okraja v svrhu naštudiranja.

6. Koncertni program je že določen. Pojo se po tri narodne pesmi v moškem in mešanem zboru, vrhutega še dva moška in trije mešani zbori. Solo-točke so določene za klavir.

7. Skupni pevski vaji sta samo dve: 1. o binkošti in 2. dopoldne na dan koncerta.

8. Vsak, kdor se prikladi, prinese note s seboj k pevski vaji in je tudi moralno zavezan, da se brezpogojno udeleži obeh pevskih vaj in se pokori vsem odredbam koncertnega odseka.

V prijavnici naj se natanko zabeleži, ali poje priglasevec sopran ali alt, I. ali II. tenor, I. ali II. bas.

K nam pridejo ob slavnostnih dneh bratje in sestre s severa in juga — torej?

Za koncertni odsek:

Vend. Sadar, zapisnikar. Vil. Rus, načelnik.

Pripomba. Ta okrožnica se je odposlala vsem predsednikom Zavezinih društev že 28. januarja, a priglasi se je do danes kaj malo pevk in pevcov. Vzrok tiči edino v tem, da predsedniki v svojem okraju niti niso odposlali okrožnic in priglasih pevkam in pevcem. To je pač skrajna malomarnost! Ali je pripravljalni odbor samo zato tu, da razpošilja okrožnice in opomine? Tudi ime zaupnika — pevovodje je priglasi doslej samo eno društveni predsednik, v vsem pa je vrnilo izpolnjene priglasi le sedem predsednikov.

Če so taka naznanila poslana organiziranim društvom, tedaj je dolžnost predsednikov ali ostalih odbornikov, da se odzovejo vabilu natanko po predpisu, bodisi v pozitivnem ali negativnem smislu. Učimo se organizatoričnih stremenj, načrtov in takojšnjih rešitev od delavskih organizacij! Ne smatramo sličnih okrožnic za prošnje, ampak za organizacijske zahteve, saj so zasnovane v najboljšem namenu. Glasom te okrožnice pričakuje torej z vso gotovostjo od vseh predsednikov najtočnejših poročil in obilo priglasi najkasneje do 16. marca t. l.

Načelnik pevskega odseka.

Štajersko.

Ormoško učiteljsko društvo je imelo svoj redni občni zbor dne 6. februarja v ormoški okoliški šoli ob navzočnosti 23 članov. Novo sta pristopila društvu tov. gnacij Čokl in tov. Frančiška Meškova, oba iz Runča. Kot gosti so se udeležili zborovanja gđ. Samoborova, gg. Belšak in Muršec in gđ. Pernatova, otroška vrtarica v Ormožu.

Predsednik tov. Rajšp pozdravi vse navzoče prav presrečno. V svojem pozdravnem govoru omenja, da stojimo še vedno v boju za izboljšanje naših slabih gnotnih razmer. Mogoče bo leto 1913 prineslo nove prevare ali pa rešitev iz našega neznoznega stanja. Eno pa je gotovo: učiteljstvo bo doseglo svoj smoter le tedaj, ako se bori tesno v bojni vrsti naše stanovske organizacije, potom katere in le potom katere bo doseglo svoj smoter. Proč torej z vsako nepotrebno navlakom! Nečlan je le suha veja na deblu naše organizacije. Boj-kotirajmo te tovariše, izogibajmo se njih družbe, vikajmo jih, ako smo jih prej tikali! Morda bo to radikalno sredstvo vendar izpametovalo tega ali onega ter ga privedlo v našo bojno vrsto! (Odobravaje.)

Nadalje se spominja smrti nadvojvode Rainerja kot najvišjega zagovornika